

Hogyan került Schlesinger Lajos Kolozsvárra¹²?

How to get Ludwig Schlesinger to Cluj/Kolozsvár

Cum a ajuns Ludwig Schlesinger la Cluj

OLÁH-GÁL Róbert

Babeş-Bolyai Tudományegyetem
Matematika és Informatika Kar, Csíkszeredai Tagozat
ogrogr@gmail.com

Schlesinger Lajos
(1864-1933)

ABSTRACT

Ludwig Schlesinger (1864–1933) was a mathematician, and in 1897 he became a full professor at the Franz Joseph University in Cluj/Kolozsvár, where he taught to 1911. Based on exchange of letters between Schlesinger and Mór Réthy (1846–1925), we can assert that Schlesinger got to Cluj because of Réthy's recommendation. Schlesinger became recognized in the world of mathematics when he was a professor in Gießen (Germany) and his work in Hungarian is not well known. We present here the above-mentioned letters and a list of Schlesinger's papers written in Hungarian.

REZUMAT

Matematicianul Ludwig Schlesinger (1864–1933) a fost profesor la Universitatea Franz Josef din Cluj/Kolozsvár între anii 1897–1911, după care s-a mutat la Giessen (Germania), unde a devenit cunoscut în lumea matematicii. Bazându-ne pe câteva scrisori publicate aici putem afirma cu fermitate că Schlesinger a ajuns la Cluj datorită lui Mór Réthy (1846–1925), care a fost profesor la Cluj între anii 1874–1886 și care și-a păstrat locuința de vară din Cluj până la sfârșitul primului război mondial. Lucrările lui Schlesinger publicate în maghiară sunt mai puțin cunoscute. În lucrare prezentăm o listă a acestora.

¹² Készült az MTA Határon Túli Magyar Tudományos Ösztöndíjprogram támogatásával

Ki volt a legnagyobb hatású, ki volt a legkiválóbb matematikusa a Kolozsvári Ferenc József Tudományegyetemnek? A mostanság divatba jött ISI-s mércével mérve talán Farkas Gyulának van a legnagyobb idézettsége. Nagy tekintélye volt és nagy társadalmi elismertsége a Corvin-koszorús Fejér Lipótnak. De úttörő volt Réthy Mór, Riesz Frigyes és Haar Alfréd is. Valamennyire mégis kiemelkedő, rendkívül tehetséges és sokoldalú egyénisége volt Schlesinger Lajos is. Nekem azért is a szimpatikus, mert kiváló Bolyai-kutató is volt. De Schlesinger volt az egyetlen a Ferenc József tudósai közül, aki Lobacsevszkij-díjat még a kolozsvári tartózkodása idején kapott.

Hogyan került Schlesinger Lajos Kolozsvárra? Egyes vélemények szerint Farkas Gyula hívta és hozta Kolozsvárra Schlesingert¹³. Írásommal azt szeretném igazolni, hogy egyértelműen Réthy Mór biztatta, hogy Kolozsvárra pályázzon.

Schlesinger Lajos nagy matematikus volt. Tagja volt a Magyar Tudományos Akadémiának a Harkovi Tudományos Akadémiának, a hallei királyi Leopold-Karolinszkai Természettudományi Akadémiának, és a Német Matematikai Akadémiának. Schlesinger 1897–1911 között a kolozsvári Ferenc József Tudományegyetem professzora volt, utána a giesseni egyetem professzora lett. Nevéhez fűződik Bolyai János kolozsvári szülőházának felkutatása, több kiváló, Bolyaiakat értékelő tudományos dolgozatnak a publikálása, továbbá Bolyai Farkas és lécfalvi Bodor Pál levelezésének közlése. Számomra azért is rokonszenves és követendő személyiség, mert kiváló matematikusként nem tartotta megalázónak, hogy levéltári kutatásokat is végezzen, és matematikai folyóiratban közölt nem matematika tárgyú Bolyai Farkas-leveleket. Manapság, ha Bolyai-leveleket küldünk közlésre matematikai folyóiratokhoz, akkor a közlőt megmosolyogják, és udvariasan visszautasítják, persze legtöbbször ezt teszik a szépirodalmi folyóiratok is. Schlesinger Lajos 1864. november 1-jén Nagyszombatban született. Apja Schlesinger Bernáth kereskedő volt, anyja Oppenheim Regina. Elemi iskoláit Nagyszombatban, míg a középiskolát Pozsonyban végezte. Egyetemre Heidelbergben és Berlinben járt. 1887-ben doktorált matematikából. Ekkor megpályázott egy budapesti műegyetemi állást, de nem nyerte el. 1897-től nevezték ki a kolozsvári egyetemre, addig adjunktusként Bonnban dolgozott. Kolozsvári tevékenysége idejére esett Bolyai János születésének centenáriumi megünneplése, és az ebben való feladatvállalás avatta Schlesingert Bolyai-kutatóvá. 1911-től 1930-ig a giesseni egyetem professzora, és a németek magukénak is vallják. Függvénytan, differenciál-geometriával és lineáris differenciálegyenletek témájával foglalkozott. Fontosak matematikatörténeti kutatásai is, egyik legkiválóbb Euler-, Gauss- és Fuchs-szakértő volt. Sokat tett Bolyai János tudományos értékelése érdekében is! Schlesinger az egyetlen Bolyai-kutató, aki Lobacsevszkij-díjat kapott. A kazáni egyetem felhívására 1893–1895 között gyűjtést rendeztek az egyetemeres tudósvilágban, és az összegyűjtött pénz egy részét egy nemzetközi pályadíj alapítására fordították a geometria körében tett kutatások jutalmazására. A pénz másik részéből pedig Lobacsevszkij mellszobrát készítették el, melyet a kazáni egyetemmel szemben levő parkban állítottak föl emlékének tiszteletére. Még ebben is párhuzam van Bolyai és Lobacsevszkij között. Mert ugyancsak 1893-ban rendezett gyűjtést a magyar Matematikai és Fizikai Társaság Bolyai János sírjának megjelölésére, és 1894-ben állították fel azt az emlékoszlopot, amely ma is áll a cinterem mellett a református temetőben. (Persze a szoborra még 61 évet kellett várni!) A díj értékét azok a nevek adják, akik megkapták, íme ezek listája: Sophus Lie, 1897, Wilhelm Killing, 1900, David Hilbert, 1903, Schlesinger Lajos, 1909, Friedrich Schur, 1912, Hermann Weyl, 1927, Élie Cartan, 1937 (A név utáni évszám a díj odaítélésének dátuma). Ezek az emberek a XX. sz. legnagyobb matematikusai voltak. Érdekes, hogy a Kolozsváron rendezett Bolyai-centenáriumi ünnepeken jelentette be báró Eötvös Loránd a nemzetközi Bolyai-díj létrehozását. Ezt 1905-ben Henri Poincaré és 1910-ben David Hilbert kapta. Tehát Hilbert az egyetlen, aki mindkét díj birtokosa. Sajnos, az első világégés aztán eltörölte Nagy-Magyarországgal együtt a nemzetközi Bolyai-díjat is¹⁴. Schlesinger 1897-ben feleségül vette Clara Fuchst, Lazarus Fuchs

¹³ Radnai Gyula, a kiváló fizikatörténész a következőket írja: „*A legfiatalabb előadó Schlesinger Lajos (1864–1933) 1887-ben doktorált Berlinben, majd itt szerzett két év múlva magántanári képesítést. Azoknak a későbbi nagy magyar tudósoknak előfutára ő, akik az itthon megszerzett középiskolai érettségi után külföldön folytatták egyetemi tanulmányukat, majd tudományos karrierjüket is külföldi kutatóhelyeken építik ki. Nem akarván elszakadni az anyaországtól, időnként hazalátogatnak. Úgy tűnik, hogy az ország ténylegesen felzárkózik Európához. A fiatal kutatók számára magától értetődően rendelkezésre állnak a legnagyobb európai kutatóhelyek. S az igazi bizonyíték az európaiságra az, amikor Schlesinger Lajos 1897-ben Bonnban rendkívüli tanári kinevezése után hazajön Kolozsvárra, hogy ott a matematika nyilvános, rendes tanára legyen. Persze az is számít, hogy ki hívja haza, Kolozsvár külföldön is ismert elméleti fizikusa, Farkas Gyula (1847–1930), aki akkor éppen a Kar dékánja.*”

Radnai Gyula: AZ EÖTVÖS-KORSZAK, Fizikai Szemle 1991/10. 341.o.

¹⁴ 2000-ben a díjat felújították, akkor Saharon Shelah (Izrael), majd 2005-ben Mihail Leonyidovics Gromov (Oroszország, Franciaország) kapták.

(1833–1902) matematikaprofesszor leányát. Házasságukból három gyermek született: Gertrud 1901-ben, Hildegard 1904-ben és Eilhard 1909-ben. A gyermekek is mind kiváló matematikusok voltak. Schlesinger 1933-ban hunyt el, vagyis a nácik hatalomra jutásának évében. Valószínű, hogy az utódainak a családjába is belemart a faji gyűlölet. Talán ez is az oka, hogy mi magyarok hálásabb szívvel emlékezünk Schlesingerre, mint a németek. Például Schlesingerről a skóciai Szent András Egyetem matematikusokat tartalmazó nemzetközi bibliográfiai adatbázisába is (<http://www-history.mcs.st-andrews.ac.uk/history/>), – a tragikusan elhunyt – Dezső Gábor kollégánk írta a szócikket.

Schlesinger Kolozsvárra kerülése a következőképpen alakult.

1890-ben a Budapesti Műegyetem meghirdetett egy matematikaprofesszori állást. Ezt Schlesinger megpályázta, de nem nyerte el, de a második helyre rangsorolták. Ekkor Réthy Mór azt tanácsolta Schlesingernek pályázzon Kolozsvárra, de ezt a nagyszombati születésű és németet is anyanyelvének tekintő Schlesinger nagyon diplomatikusan visszautasította. Később azonban meggondolta magát és Réthy unszolására, hogy Kolozsvár nagyon toleráns hely, és jó fejlődési lehetőséget biztosít egy fiatal professzor számára, mégis megpályázott egy kolozsvári állást. A kolozsváriak „ismeretlenül” docensnek alkalmazták, és miután bebizonyosodott Schlesinger rendkívüli tudása, csak utána léptették elő professzornak. Persze addig Schlesinger sem költözött Kolozsvárra, míg ki nem nevezték ki professzornak. (1897-ben meghalt Martin Lajos és végül az ő helyére jött.) Az alábbi magyar nyelvű leveleknek röviden ez az összegzése. (Schlesingernek gazdag német nyelvű levelezése megvan a MTA Könyvtár Kézirattárában, a BME Maglód úti levéltárában és valószínű a németországi Giessen egyetemi levéltárában. Schlesinger a legtöbb levelét németül írta. Németül levelezett Fejér Lipóttal, Réthy Mórral, és a legtöbb korabeli magyar matematikussal is.)

Az alábbi levelet Schlesinger 1890. július 25-én írta Réthy Mórnak, melyben értesíti, hogy megpályázott egy matematikaprofesszori állást a Budapesti Műegyetemen:

*„Berlin S.W. Dessanerstrasse 14.
1890 jul. 25.*

Nagyságos tanár úr!

Bátorkodom Nagyságodat tisztelettel arról értesíteni, hogy a budapesti műegyetemen pályázat útján betöltendő matematikai tanszékre jelentkeztem és kérem Nagyságodat szíveskedjék erre vonatkozó és e napokban postára tett folyamodásomat kedvezően fogadni.

Kiváló tisztelettel van szerencsém maradni

Nagyságod alázatos szolgája:

*Dr. Schlesinger Lajos,
egyetemi magántanár¹⁵.”*

A versenyvizsga eredményének értesítése és Réthy válasza talán a giesseni egyetem levéltárában fellelhető, mi csak azt tudjuk, hogyan reagált erre Schlesinger:

„Nagyságos tanár úr!

Becses f. h. 12-én kelt levele melyben a műegyetemi tanács határozatáról tudósítani szíves volt, kis késedelemmel kezemhez jött és sietek Nagyságodnak az irántam tanúsított barátságos részvéte és jóakarataért hálás köszönetemet kifejezni.

Becses levelében foglalt tanácsa, hogy most ideje volna egy kolozsvári egyetemi tanári állás végett a lépéseket megtenni réám nézve ép olyan nagy becsű mint Nagyságod kilátásba helyezett szíves támogatása, de legyen szabad egy néhány észrevételt tennem melyre épen Nagyságod velem szemben tanúsított rendkívüli szívessége kötelez.

A műegyetemi tanács határozata melynél fogva a betöltendő műegyetemi tanszékre ha második helyen is, ajánlottam, számomra oly megtiszteltetés és kitüntetés, hogy semmi áron még annak látszatát se akarnám gerjeszteni mintha ezen tisztelet értékét kellőleg megbecsülni nem tudnám. – Ha bár Nagyságod véleménye szerint nem én nekem hanem inkább az első helyen ajánlott folyamodónak van kilátásba az illető tanszék elnyerése, mégis a minisztérium előtt én is azok közül vagyok kiket a tanács ajánlott és ha most egyszerre azon nyilatkozattal lépnek elő, hogy a műegyetemi állásra én nem is aspirálok hanem hogy kérem nevezzenek ki Kolozsvárra, úgy tetszene, mintha vagy nem adok a tanács javaslatára semmit vagy pedig komolyan nem is

¹⁵ MTA Könyvtár Kézirattára Ms 5313/231

óhajtók a műegyetemen állást kapni. – Az utóbbi nyilvánvalólag ki lévén zárva, mert különben elejétől fogva minék folyamodtam volna (és tényleg semmit jobban nem óhajtom mint épen a Budapesti Műegyetemen működhetni) tehát csak azon látszat maradna, hogy daczára a tanács kedvező ítéletének a fűbe dobom a puskát, mert (ez volna az egyedüli a ministeriumban képzelhető ok) a tanács javaslatának befolyást vagy folytonosságot nem is tulajdonítok. – Nem szeretnék a ministeriumban ilyen rossz benyomást, amint ez szükségképen előidézne, hátrahagyni és ezért kénytelennek érzem magamat mindenekelőtt az ügy végleges eldöntését bevárni, mely most mikor a tanács javaslata megtörtént, úgy is valószínűleg már nem fog sokáig magára váratni.

Legyen szabad azon reményemnek kifejezést adni, hogy Nagyságod, ezen indító okaimat méltányolva későbbben sem fogja becses támogatását tőlem megtagadni és fogadja Nagyságos tanár úr forró köszönetem megújításával kiváló tiszteletem kifejezését mellyel valamit tiszteletteljes üdvözlettel van szerencsém maradni alázatos szolgája
Schlesinger Lajos,
Berlin S. W. Königgrässer strasse 46-
1890 évi decz. 24”¹⁶.

A fenti levélből egyértelműen kiolvasható, hogy Schlesinger Lajos nem kívánta megpályázni a kolozsvári matematikaprofesszori állást. Schlesingernek erre a levelére válaszolt Réthy Mór, és meggyőzte, hogy mégis pályázza meg a kolozsvári tisztséget.

„Nagyságos tanár úr!

Sietek Nagyságodnak rendkívüli irántam tanúsított jóakarataért és szíves fáradságáért hálás köszönetet kifejezni. Egyszersmind vagyok bátor kérdezni vajon nem volna-e tanácsos ha már a jövő hét elején, tehát egy-két nappal Nagyságod előtt jönnék Kolozsvárra? Én részemről azt annál is inkább preferálnám mert akkor talán már szerdán vagy csütörtökön utazhatom vissza és érdeklődök fekszik minél előbb ismét Berlinben lenni mert ott sok munka vár reám: – Igen szépen kérem szíveskedjék erre vonatkozó becses véleményét levelező lapon velem közölni és maradok köszönetem megújításával és tiszteletteljes üdvözlettel Nagyságos tanár úr alázatos szolgája

Schlesinger
Nagyszombat 1891. márcz. 18”¹⁷.

Schlesinger szerette volna, ha Réthy Mórral együtt utaznak Kolozsvárra, vagy legalább Réthy is legyen ott a kolozsvári bemutatkozó látogatásakor. De, amint a mellékelt levélből kiderül, Réthy nélkül is jól sikerült a bemutatkozó találkozás.

„Nagyságos tanár úr!

Igen sajnáltam, hogy nem lehetett szerencsém szerdán Nagyságoddal találkozni és bátorkodom ezért most levélben kolozsvári utam eredményéről értesíteni. – Nagyságod szíves közbenjárása folytán (melyért ismételve hálás köszönetemet fejezem ki) a Kolozsvári urak igen előzékenyen és szívélyesen fogadtak, különösen Abt, Farkas és Kanitz urak. – Vályi úr beteg atyánál időzött M. Vásárhelyen ezért sajnálatomra nem lehetett szerencsém nála tisztelegni. –

Az urak mindenek előtt azt hangoztatták, hogy átültetésem miatt rendkív. tanár közvetlenül kivihetetlen, de hogy habilitáltassam magamat Kolozsvárott és ha majd egy féléven át előadásokat tartottam fogják a minisztériumnál a r.k. tanári cím megadását proponálni. – Martin úr szintén pártolni ígérte az ügyemet.

Valószínűleg úgy fogok cselekedni, mert ez utóvégre mindegy vajon most, vagy egy félév után kapom a tanári címet.

Általában igen meg vagyok elégedve Kolozsvári utam eredményeivel, az ottani tanárokkal egy pár igen előkelő és szeretetre méltó tudóssal megismerkedni. –

Holnap elutazom Berlinbe; leszek bátor Nagyságodat végleges elhatározásomról majd annak idejében értesíteni; és addig ismételten köszönetemet ajánlom magamat Nagyságodnak és maradok tiszteletteljes üdvözlettel,

alázatos szolgája
Schlesinger.

¹⁶ MTA Könyvtár Kézirattára Ms 5313/232

¹⁷ MTA Könyvtár Kézirattára Ms 5323/233

*Kérem szíveskedjék becses családjának tiszteletemet kifejezni
N.szombat 1991. III. 26*¹⁸.

És íme, Schlesinger belátta, nem is olyan rossz hely Kolozsvár:

*„Berlin S. W. Königgrässer strasse 46-
12. V. 1991.
Nagyságos tanár úr!*

Van szerencsém Nagyságodat tiszteletteljesen étesíteni, hogy folyamodásomat a Kolozsvári Karhoz még ma teszem postára. Igen köszönöm becses levelét és irántam tanúsított jóakarátát. Reményilem, hogy késlekedésem (mely csak külső okokból származott) még nem ártott ügyemnek. – Kitűnő tiszteletem kifejezésével van szerencsém maradni

*Nagyságos tanár úr
alázatos szolgája
Schlesinger*¹⁹

A következő, itt közölt utolsó Schlesinger-féle levélből kiderül, hogy csak 1897-ben költözött Kolozsvárra. Még ebben is Réthy bábáskodott, hiszen Réthy Trianonig minden nyarat Kolozsváron a Hójában lévő kertjében töltötte, és följajánlotta Schlesingernek, hogy keres neki megfelelő lakást.

*Berlin Kurfurteurstarsse 25
1897 jul. 15.*

„Mélyen tisztelt Kolléga úr, tisztelt barátom!

Köszönettel vettem igen becses és szíves levelét és örömmel elfogadom tisztelt Colléga úrnak szíves propositióját. Teljesen tisztelt Kolléga úrra bízom a lakás iránt való intézkedést, és meg vagyok győződve, hogy feleségem is, én is meg leszünk elégedve avval, amit tisztelt Kolléga számunkra ki fogja választani. Egyidőben írok Weiszinahr úrnak, hogy tisztelt Kolléga úr szíves leend nevemben vele tovább alkudozni.

Ugyan nem e hó végén, hanem augusztus hó elején (7-én, 8-án) szándéksom Kolozsvárra jönni eskütele végett, mit a mint Farkas kolléga úr írja a vakációban is lehet. Előbb nem volt lehetséges oda utazni, de akkor majd mindjárt feleségemmel és egész mindenemmel jövök. Rögtön megérkezésem után leszek bátor tisztelt Kolléga urat felkeresni és szívességéért és sok fáradozásáért járó őszinte és meleg köszönetemet szóbelileg ismételni, melynek valamint kiváló tiszteletem és ragaszkodásom kifejezésével maradok

*tisztelt Kolléga úrnak
alázatos és baráti híve
Schlesinger*²⁰

Természetesen még sok Schlesinger-levél található az MTA Könyvtár Kézirattárában őrzött Réthy-hagyatékban. Például van egy olyan is, amelyben Réthy kéri meg Schlesingert, hogy ellenőrizze, a kertész jól elföldelte-e a rózsáit télire? Mi csak azokat a leveleket írtuk ki, amelyekkel bizonyítani tudjuk, hogy Réthy Mór érdeme, hogy Schlesinger Kolozsvárra került. Sőt, hogy a többi világhírű zsidó származású matematikus, Fejér Lipót, Riesz Frigyes, Haar Alfréd, Klug Lipót is Kolozsvárra került, abban is oroszlánrésze volt Réthynek.

Ejtsünk néhány szót Schlesinger Lajos Kolozsváron kifejtett tudományos tevékenységéről. Eddigi kutatásaink alapján Schlesinger Lajos az 1876-ban létrehozott „Kolozsvári orvos-természettudományi társulat” Értesítőjében három dolgozatot publikált:

1. Schlesinger Lajos: A felületen fekvő görbék geodetikus görbüléséről. pp. 267–276. 1891 XIII. III. Füzet (Schlesinger mint a berlini egyetem docense)

¹⁸ MTA Könyvtár Kézirattára Ms 5323/234

¹⁹ MTA Könyvtár Kézirattára Ms 5323/235

²⁰ MTA Könyvtár Kézirattára Ms 5323/236

2. Schlesinger Lajos: A közönséges differenciális egyenletek intergrálisainak egynéhány különös tulajdonságairól, *1892. XVII. évfolyam*, p.341.
3. Schlesinger Lajos: Projectivus substitutoról, melyek egy kört változatlanul hagynak. *1898 XX. Kötet I.füzet*. pp. 14–22 (itt említi meg Bolyai nevét).

Az ismert matematikai monográfiák Schlesinger Lajos matematikai kutatásaiból kihagyják a differenciálgeometriai eredményeit. Véleményem szerint a klasszikus differenciálgeometria (görbék és felületek elmélete) Magyarországon való elterjedéséhez sokban hozzájárul Schlesinger Lajos is, sőt sok magyar matematikai szót is Schlesinger alkotott pl. *simulókör*, *geodetikus görbülés* (később ebből lett a görbület), *görbe simuló síkja*, *felület normálisa*, *görbe főnormálisa*, *normális-metszet* (amelyből lett a normálmetszet), *geodetikus poláris-koordináták* (amelyből lettek a geodetikus polár koordináták), a felületet első alapmennyiségére Gauss által használt *E, F, G* jelöléseket is véleményem szerint Schlesinger honosította meg a magyar matematikai irodalomban, a görbületre egyelőre a görbülés kifejezést használja, de ez is nagyon sikeres kifejezés! Vagy például a *cyklikus permutálás*, amelyből lett a *cirkuláris permutálás* is.

Persze a görbe menti integrált még így nevezi „curvatura integral”!

Tehát Schlesinger differenciálgeometriai dolgozataiban szépen követhető a fogalmak magyarosításának folyamata. Néhány fogalomra ma is az ő megnevezését használjuk, néhányat egy kicsit tovább cizelláltak a matematikusok.

Mindenesetre nem lebecsülendő az EME Orvos-természettudományi Értesítőjének a matematikai szaknyelv kialakulásában kifejtett szerepe. Talán ezért is hálás dolog, hogy Erdélyben még lehet magyarul közölni matematikai tudománytörténetet (lásd az éppen kézben tartott *Historia Scientiarumot*). Magyarországon ez egyre nehezebb!

Közöljük Schlesinger Lajos magyar nyelvű publikációs listáját, mely dolgozatok a Budapesten megjelenő *Mathematikai és természettudományi értesítő*ben jelentek meg.

1. A Fuchs-féle függvények elméletéhez, *Mathematikai és természettudományi értesítő*, 1887. (6. évf.) 1. sz. 36–53. old.
2. A Gauss-féle pentagramma mirificum, *Mathematikai és természettudományi értesítő*, 1899. (17. évf.) 4. sz. 526–534. old.
3. Az egy complex változó algebrai függvényeinek elméletéhez. Székfoglaló értekezés, *Mathematikai és természettudományi értesítő*, 1902. (20. évf.) 5. sz. 658–669. old.
4. A lineár differentialegyenletek rendszereinek elméletéhez. Első közlemény, *Mathematikai és természettudományi értesítő*, 1904. (22. évf.) 5. sz. 486–498. old.
5. Riemann-nak a lineár differentialegyenletek elméletére vonatkozó töredékéről és az ahhoz csatlakozó újabb vizsgálatokról, *Mathematikai és természettudományi értesítő*, 1904. (22. évf.) 4. sz. 328–340. old.
6. A kétméretű sokaságok intrinseca geometriájához, *Mathematikai és természettudományi értesítő*, 1905. (23. évf.) 3. sz. 356–363. old.
7. A lineár-differentialrendszerek elméletéhez. Második közlemény, *Mathematikai és természettudományi értesítő*, 1905. (23. évf.) 1. sz. 101–120. old.
8. A lineár differentialrendszerek elméletéhez, *Mathematikai és természettudományi értesítő*, 1905. (23. évf.) 2. sz. 140–154. old.
9. Az izolált értékű függvényekről, *Mathematikai és természettudományi értesítő*, 1905. (23. évf.) 1. sz. 121–126. old.
10. A lineár differentialrendszerek elméletéhez: Negyedik és befejező közlemény, *Mathematikai és természettudományi értesítő*, 1906. (24. évf.) 1. sz. 117–144. old.
11. Asymptoticus előállítások a lineár differentialegyenletek elméletében, *Mathematikai és természettudományi értesítő*, 1906. (24. évf.) 4. sz. 619–681. old.
12. Asymptoticus előállítások a lineár differentialegyenletek elméletében: Második közlemény, *Mathematikai és természettudományi értesítő*, 1906. (24. évf.) 5. sz. 741–755. old.
13. A linearis differenciálsystemák elméletéhez : Új sorozat, II. Közlemény, *Mathematikai és természettudományi értesítő*, 1911. (29. évf.) 3. sz. 351–371. old.
14. A valós integrálnak egy Jacobi-féle általánosításáról, *Mathematikai és természettudományi értesítő*, 1911. (29. évf.) 3. sz. 302–317. old.
15. A linearis differenciálsystemák elméletéhez: Új sorozat, I. közlemény, *Mathematikai és természettudományi értesítő*, 1911. (29. évf.) 2. sz. 193–213. old.

16. A lineáris integro-differenciál-egyenletek elméletéhez. (Első közlemény), *Mathematikai és természettudományi értesítő*, 1916. (34. évf.) 2. sz. 129–153. old.
17. A lineáris integrodifferenciál-egyenletek elméletéhez. Második közlemény, *Mathematikai és természettudományi értesítő*, 1916. (34. évf.) 3–4. sz. 317–336. old.

Véleményem szerint Schlesinger 1891. után miután a Kar meghallgatta, igyekezett bekapcsolódni az EME által is biztosított kolozsvári tudományos életbe. Nem költözött még Kolozsvárra, de publikált az EME Orvos-természettudományi Értesítőjében és előadásokkal részt vett a felolvasó rendezvényeken. Természetesen látszik, hogy 1891 után megszorodnak a publikációi, igaz a *Mathematikai és természettudományi Értesítőben*.

Schlesinger Lajos 1892-ben még egy előadást is tartott az EME Orvos-természettudományi szakosztályában, mert íme mit ír a jegyzőkönyv:

„Jegyzőkönyv az Erdélyi Múzeum-Egylet orvos-természettudományi szakosztályának 1892. évi februárius hó elején tartott közgyűléséről.

Természettudományi szakülés öt volt; és pedig február 27., április 24., május 29., november 6 és december 18-án, a melyeken 14 szerzőnek 25 tárgyáról szóló értekezése fordult elő. — A névsor betűrendben :...Dr. Schlesinger Lajos. A geodetikus görbülésről.”

Ebből nem tudjuk pontosan megállapítani a hónapot és napot, csak az évet. Tehát Schlesinger néhány-szor eljött Kolozsvárra, de még nem tartózkodott folyamatosan Kolozsváron.

Maurer I. Gyula professzor véleménye szerint²¹ az is közrejátszhatott abban, hogy Schlesinger Lajos a giesseni egyetemre távozott, hogy Kolozsváron nem jutott hozzá azokhoz a könyvekhez és szakfolyóiratokhoz, amelyek szükségesek voltak ahhoz, hogy megírja a híres monográfiáját a lineáris differenciál-egyenletekről. Viszont Schlesinger Lajos magyar nyelvű publikációiból az látszik, hogy már nagyvonalakban Kolozsváron kidolgozta ennek a referenciaművének az alapjait. Valószínű a tudományos világ ma sem ismeri, ma sem idézi Schlesinger magyar nyelvű publikációit, hiszen inkább a német nyelvű alapművére hivatkoznak.

IRODALOM

1. MTA Könyvtár Kézirattár: Réthy Mór kézirati hagyatéka.
2. Maurer I. Gyula: Schlesinger Lajos egy megmentett írása, *Polygon*, XVII. köt., 1-2.sz., 2008. dec., pp.11–16.
3. Maurer I. Gyula: Múltat idéző írások, *Természet Világa*, 11. sz., pp. 516–518.
4. Oláh-Gál Róbert: A Ferenc József Tudományegyetemen matematikából doktoráltak listája, *Műszaki Szemle* 2009., 46. szám (*Historia Scientiarum*, nr. 6), pp.28–33.
5. Radnai Gyula: Az Eötvös-korszak, *Fizikai Szemle*, 1991/10. p. 341.
6. *Mathematikai és természettudományi értesítő*, 1887–1911.
7. *EME Orvos-természettudományi Értesítője*, 1890–1900.

²¹ Maurer I. Gyula: Schlesinger Lajos egy megmentett írása, *Polygon*, XVII. köt., 1-2.sz., 2008. dec., p.15.